

PM - HANTERING RISK FARLIGT GODS

Bilaga till ÅVS väg 155, Torslanda – Öckerö

1 Inledning

Bakgrund

Arbetet pågår med en åtgärdsvalsstudie, ÅVS för väg 155 delen Torslanda – Öckerö. Ett av alternativen innebär en breddning av Hjuviksvägen mellan Hällsviks cpl till och med Hjuviks Bryggväg.

Denna sträcka har utretts tidigare för utbyggnad till bussfält men projektet stoppades under vägplaneskedet 2015.

Den utbyggnad som nu är aktuell av Hjuviksvägen är reversibel körfältsindelning (två östgående körfält på morgonen och två västgående på eftermiddagen) vilket innebär breddning till tre fält från dagens två. Motsvarande breddning utreddes år 2015 (på de flesta sträckor) fast då var breddningen i form av bussfält. Nu är det i ÅVS dessutom aktuellt med fyra fält före/efter en del korsningspunkter eftersom det inte är möjligt att ha reversibel körfältsindelning genom dessa.

Under ÅVS har Trafikverket fått frågor med koppling till hantering av olycksrisker avseende transporter av farligt gods.

Syfte

Syftet med denna PM är att översiktligt redovisa vilka regelverk som styr riskhanteringsprocessen i projekt som detta med anslutning till transportleder för farligt gods. Vidare presenteras hur dessa riktlinjer och krav beaktas i projektet.

Internkontroll

Denna PM är upprättad av Karin Magnusson (Civilingenjör Väg och Vattenbyggnad/ Senior uppdragsledare Riskhantering). I enlighet med WSP:s miljö- och kvalitetsledningssystem, certifierat enligt ISO 9001 och ISO 14001, omfattas denna handling av krav på internkontroll. Detta innebär bland annat att en från projektet fristående person granskar förutsättningar och resultat i rapporten. Ansvarig för denna granskning har varit Fredrik Larsson (Brandingenjör/Civilingenjör Riskhantering).

2 Styrande dokument

Lagstiftning

Riskhänsyn i samhällsplaneringen regleras i svensk lagstiftning genom Plan- och bygglagen (2010:900), Miljöbalken (1998:808), Väglagen (1971:948), Lag om transport av farligt gods (2006:263) och Lag om skydd mot olyckor (2003:778).

Miljöbalken

Bestämmelserna i Miljöbalken syftar till att främja en "hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö". Reglerna ska tillämpas så att "...människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan," ...

Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen ställer krav på att bebyggelse lokaliseras till för ändamålet lämplig plats med syfte att säkerställa en god miljö för brukare och omgivning.

Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till [...] människors hälsa och säkerhet, ... (PBL 2010:900. 2 kap. 5§)

Vid planläggning och i ärenden om bygglov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till [...] skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser, ... (PBL 2010:900. 2 kap. 6§)

Lag om skydd mot olyckor

Lag om skydd mot olyckor (LSO) ställer krav på att "i skälig omfattning vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand."

Riktlinjer farligt godstransporter

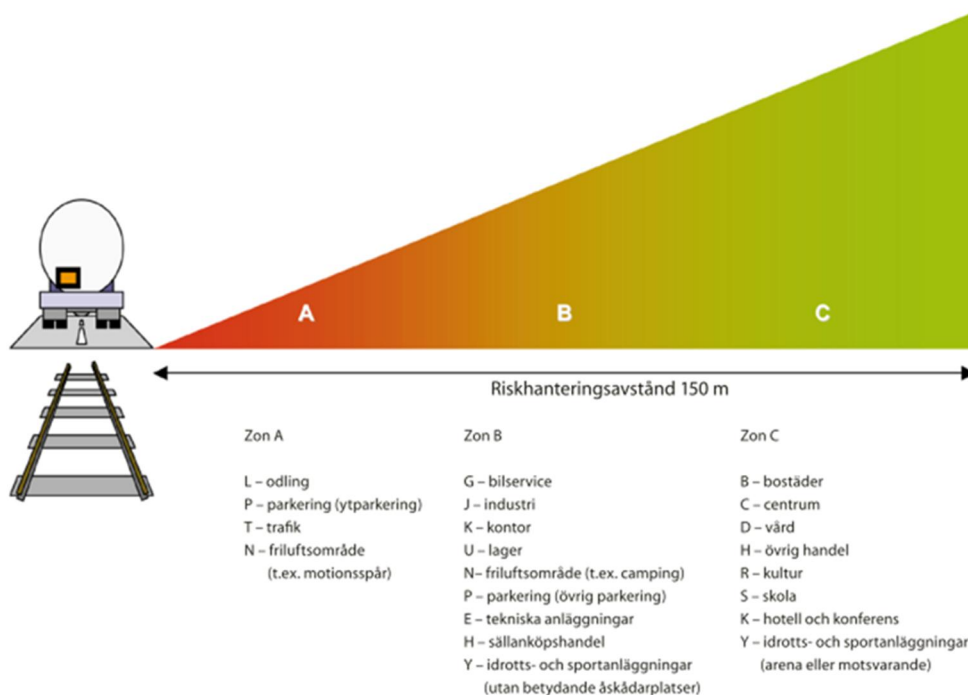
Nedan presenterade dokument från Länsstyrelsen Västra Götalands län och Översiktsplan Göteborg, vilka utgör generella rekommendationer beträffande vilka krav som bör ställas på riskanalyser. Vidare ges i dokumenten förslag på lämplig markanvändning och avstånd till transportleder för farligt gods.

Länsstyrelsen Västra Götalands Län

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms samt Västra Götalands län gemensamma dokument Riskhantering i detaljplaneprocessen Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods¹ har tagits fram för att förtydliga riskhanterings roll i detaljplaneprocessen. Policyn är ett gemensamt paraplydokument utarbetat av storstadslänen. Faktabladet redovisar hur markanvändning, avstånd och riskhantering samspelar i detaljplaner nära transportleder för farligt gods.

¹ Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, Riskhantering i Detaljplaneprocessen, Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods. Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, 2006

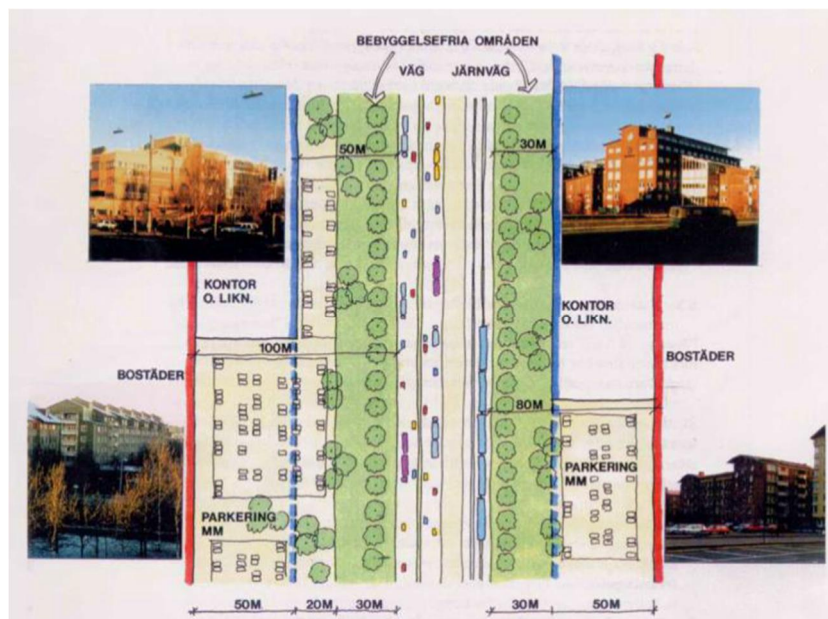
Riskpolicyn anger att riskhanteringsprocessen ska beaktas vid markanvändning inom 150 meter från en transportled för farligt gods. Hänsyn ska tas till den riskbild som råder i aktuellt område, exempel på faktorer som påverkar risknivån är persontäthet och exploateringsgrad. I Figur 1 illustreras riskpolicyns vägledning avseende lämplig markanvändning i anslutning till transportleder för farligt gods. Zonerna har inga fasta gränser, utan riskbilden för det aktuella planområdet är avgörande för markanvändningens placering. En och samma markanvändning kan därmed tillhöra olika zoner.

Figur 1. Zonindelning för riskhanteringsavstånd. Zonerna representerar lämplig markanvändning i förhållande till transportled för farligt gods

Fördjupad översiktsplan Göteborg

I Översiktsplan för Göteborg fördjupad för sektorn transporter av farligt gods² anges förslag till fysisk ram kring transportleder för farligt gods, se figur 2 som illustrerar avstånd som ska beaktas vid nya detaljplaner och förslag på markanvändning och avstånd till transportleder för farligt gods. Föreslagna avstånd kan frångås om särskild riskbedömning kan påvisa andra avstånd med acceptabel risknivå.

Figur 2 Fysisk ram kring transportleder för farligt gods invid förnyelseområden.

² Stadsbyggnadskontoret Göteborg. Översiktsplan för Göteborg fördjupad för sektorn transporter av farligt gods. Dnr 758/92.: Stadsbyggnadskontoret Göteborg, 1997.

3 Detaljerad riskbedömning 2013

I samband med vägplanarbetet togs en detaljerad riskbedömning för farligt godstransporter på Väg155 Öckeröleden fram³. Syftet med riskbedömningen var att uppfylla Länsstyrelsen i Västra Götalands krav på beaktande av riskhanteringsprocessen vid markanvändning intill farligt gods-led. Riskbedömningen upprättades som ett beslutsunderlag för bedömning av lämpligheten med planerad vägbreddning, med avseende på närhet till befintlig bebyggelse.

Rapporten redovisar att dokumenten Länsstyrelsen Västra Götalands Riskhantering i Detaljplanprocessen och Översiktsplan Göteborg (som presenteras i kapitel 2 ovan) utgjort underlag till utredningen och de skyddsavstånd och hänsynsregler som finns i dessa rekommendationer har beaktats vid genomförandet av riskbedömningen.

Vidare undersöktes i vägplanarbetet även vilka riskreducerande åtgärder med avseende på farligt gods-olyckor som bör vidtas för att kunna förhindra avåkning från vägen samt att eventuellt tankbilsutsläpp inte ska sprida sig mot bebyggelsen. Målet med utredningen var att identifiera de sträckor där riskreducerande åtgärder för väg 155 utmed vägsträckan Hjuviks bryggväg – Hällsviksvägen behöver vidtas. Utredningen redovisas i rapporten Riskreducerande åtgärder Väg 155 Öckeröleden⁴. Rapporten redovisar ett antal förslag på åtgärder som bör vidtas utefter olika vägsektioner för väg 155 på vägsträckan Hjuviks bryggväg – Hällsviksvägen.

Exempel på åtgärder som presenteras i rapporten:

- En tät mur av lämplig höjd (0,5-1m) kan tillsammans med ett avåkningskydd vara den effektivaste åtgärden för att hindra att brandfarlig vätska rinner mot bebyggelse.
- På sträckor där ny bullerskärm krävs eller där befintlig bullerskärm ska byggas om (höjas) kan skärmen konstruktivt förstärkas för att klara påkörning av en tankbil och samtidigt förhindra att brandfarlig vätska rinner vidare mot bebyggelse.

Slutsatser från riskbedömningen visar på att en acceptabel risknivå erhålls ca 100 m från vägkanten. Detta gäller för nuläget, planerad breddning av vägen kommer endast ha marginell påverkan på risknivån. Om de föreslagna riskreducerande åtgärderna enligt rapporten *Riskreducerande åtgärder Väg 155 Öckeröleden* vidtas kommer risknivån för bebyggelse belägen cirka 30 meter från vägen att nå en acceptabel nivå (med vissa undantag som redovisas i rapporten).

Förslag och slutsatser från de tidigare genomförda riskutredningarna är tillämpbara som underlag till pågående Åtgärdsvalsstudie. Både nu, i samband med ÅVS, och i tidigare vägplanarbete 2015 räknas projektet som "väsentlig utbyggnad". Samma regelverk gäller nu som då. Skillnaderna mellan de två utformningsförslagen är marginella i farligt gods-hänseende och föranleder inga revideringar i detta skede av utredningen.

³ Detaljerad riskbedömning för vägplan Riskutredning för farligt gods Trafikverket Väg 155 Öckeröleden, Hjuviks bryggväg – Hällsviksvägen Slutlig handling, WSP 2013-10-25.

⁴ Riskreducerande åtgärder – Väg 155 Öckeröleden, Lilla Varholmen – Gossbydal, WSP 2015.

4 Samrådsyttrande

Yttranden på Vägplan-samrådshandling

I Trafikverkets samrådsredogörelse från 2015⁵ redovisas sammanfattningar av inkomna yttranden under genomförda samråd och på Vägplan / samrådshandling. Se nedan exempel på yttranden Vägplan – samrådshandling med koppling till riskhantering och farligt gods.

Formell handläggning, måluppfyllelse

Yttrande: Förslaget strider mot gällande översiktsplan.

Trafikverkets kommentar: Översiktsplanen är ett vägledande dokument. Den juridiska bindande regleringen sker genom detaljplaner, områdesbestämmelser eller bygglov. Enligt väglagen får en vägplan inte strida mot gällande detaljplan. Stadsbyggnadskontoret har i uppdrag av Byggnadsnämnden därför inlett arbeten med planändring...

Farligt gods

Yttrande: Eftersom Trafikverket identifierat projektet som en väsentlig ombyggnad så bör alla regler som normalt skall uppfyllas vid en ombyggnad även vara applicerbara på projektet, t.ex. vad gäller Farligt gods. Förslaget strider också mot skyddsavstånd avseende farligt gods. ...

Trafikverkets kommentar: Begreppet Väsentlig ombyggnad används inte när det gäller farligt gods. Vad gäller skyddsavstånd farligt gods så är de endast rekommenderade avstånd som bör tas i beaktande vid planering av nybyggnation i anslutning till en farligt gods led. På väg 155 går redan i dag transporter med farligt gods. De föreslagna åtgärderna medför inte en ökad risk för ett en olycka med farligt gods ska inträffa.

Yttrande: Yrkar på inlösen av fastigheterna som ligger närmare än 30m eller att Trafikverket finner en lösning så att en olycka med farligt gods inte får förödande konsekvenser för de boende dessa fastigheter.

Trafikverkets kommentar: Trafikverket kommer inte att lösa in några fastigheter på grund av farligt godstransporter. Trafikverket har tagit fram en lösning med kombinationer av förstärkta bullerskärmar, förstärkta vägräcken, vallar och diken för att förhindra att farligt godstransporter kommer i kollision med trafikanter och fastigheter samt att vätska vid en eventuell olycka rinner ner i terrängen. Dessa åtgärder anser Trafikverket rimliga.

⁵ Trafikverket, Samrådsredogörelse, Västsvenska paketet Väg 155 Öckeröleden, Lilla Varholmen – Gossbydal, busskörfält Göteborgs Stad, Västra Götalands län Vägplan, 2015-10-30

Länsstyrelsens samrådsyttrande

Länsstyrelsen har i sitt samrådsyttrande 2014 avseende detaljplan för breddning av väg 155⁶ hänvisat till genomförda riskutredningar för vägplanen (se kapitel 3). Länsstyrelsen ger i sitt yttrande följande råd avseende risk- och bullerskydd

...PM (Riskreducerande åtgärder) sammanställer de skyddsåtgärder som ska införas för att acceptabel risknivå ska erhållas.

... riskutredningar orienterar om att flertalet åtgärder för skydd mot farligt gods sker i kombination med åtgärder för skydd mot trafikbuller. Dessa skyddsåtgärder bör därför behandlas samordnat. Eftersom skydd mot farligt gods och trafikbuller sträcker sig utanför aktuell detaljplans delområden bör dessa skydd i sin helhet regleras i vägplanen.

Generellt bör kommunen utgå ifrån PM- Riskreducerande åtgärder och aktualiserad version av vägplanen för att inför granskningshandlingen säkerställa att vägplanens åtgärder till skydd mot farligt gods och buller täcks av, och tillåts inom, område som i detaljplanen omfattas av allmän platsmark.

Beslut om godkänd miljökonsekvensbeskrivning

En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättades i anslutning till vägplanen, MKB:n daterad 2015-03-30 har godkänts av Länsstyrelsen⁷. Länsstyrelsens prövning om en MKB kan godkännas görs utifrån miljöbalkens 6 kapitel som anger vilka krav som ställs på en miljökonsekvensbeskrivning. Länsstyrelsen anger följande motiv till sitt beslut med koppling till farligt gods:

Konsekvenserna av vägförslaget vad gäller aspekten farligt gods är tillräckligt beskrivna. Det framgår att riskreducerande åtgärder bidrar till en positiv förändring då det inte finns något skydd idag men konsekvenserna av en faktisk olycka med farligt gods kan fortsatt bli stora med tanke på den nära bebyggelsen och den strålningsvärme som kan uppstå vid en brand.

⁶ Länsstyrelsen Västra Götalands län Samrådsyttrande daterat 2014-08-25 avseende Förslag till detaljplan för breddning av väg 155 mellan Gossbydal och Hjuvik inom stadsdelen Torslanda i Göteborgs kommun, Västra Götalands län

⁷ Godkännande av miljökonsekvensbeskrivning till vägplan för Väg 155 Öckeröleden Lilla Varholmen - Gossbydal, busskörfält, i Göteborgs kommun, Västra Götalands län Objekt nr: 102358 Samrådshandling daterad 2015-03-30

5 Kommentarer

Följande frågor (med koppling till hantering av olycksrisker farligt gods) har i samband med Åtgärdsvalsstudien ställts till Trafikverket via mail:

1. *Varför följer inte Trafikverket de riktlinjer och krav som Göteborgs Kommun ställer i sin gällande översiktsplan avseende Farligt Gods transporter och avstånd mellan fastigheter och väg. Dessa krav gäller självklart både vid nybyggnad och väsentlig ombyggnad av väg.*
2. *Vägutredningen med busskörfält lades i malpåse av Trafikverket pga av höga kostnader och osäkerheterna för vilka åtgärder som skulle behöva införas för farligt gods-trafik enligt krav från MSB. Att säkerställa tillräckligt skydd mot fastigheter utmed vägen skulle det krävas 20 m höga murar.*
3. *I detta läge anser jag, och många med mig, att Trafikverket skall lägga in kostnaden i kalkylen för UA2 och UA3 för inlösen av de berörda fastigheterna. Det handlar om 170 fastigheter som ligger inom de 100 m som översiktsplanen för Gbg's kommun anger som minavstånd för att tillräcklig säkerheten skall kunna uppnås.*

En översiktsplan är enbart ett vägledande dokument. På Boverkets hemsida <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/oversiktsplanering/> ges följande information:

"Översiktsplanen vägleder vid detaljplanering, bygglov och annan användning av mark och vattenområden. Den används som bedömningsunderlag av såväl kommunens egna tjänstepersoner som handläggare på exempelvis länsstyrelsen".

"En översiktsplan är inte bindande, enbart vägledande. Den ger inga rättigheter eller skyldigheter till vare sig myndigheter eller enskilda"

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap 2 § anger att

Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön.

Planen ska även ge vägledning för beslut om

1. *hur mark- och vattenområden ska användas, och*
2. *hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.*

Planen är inte bindande. Lag (2020:76) .

Göteborgs översiktsplan fördjupad för transporter av farligt gods (FÖP) utgör vägledning och rekommendationer avseende skyddsavstånd och hänsynsregler. De korridoravstånd som nämns i FÖP får frångås om särskild riskbedömning kan påvisa andra avstånd. Som redovisas i föreliggande PM har dessa rekommendationer beaktats i framtiden riskbedömning.

I vägplaneskedet utreddes vilka riskreducerande åtgärder med avseende på farligt gods-olyckor som bör vidtas. Föreslagna åtgärder redovisas i en separat PM – riskreducerande åtgärder (dessa innefattar inte någon 20 m hög mur).

Slutsatser från genomförda riskutredningar i vägplaneskedet redovisar en acceptabel risknivå cirka 30 m från vägen (med vissa undantag), detta förutsätter att föreslagna riskreducerande åtgärder genomförs.

Länsstyrelsen har i ett samrådsyttrande gett råd till kommunen att utgå ifrån PM riskreducerande åtgärder och att vägplanens åtgärder till skydd mot farligt gods bör säkerställas.